

מראי מקומות- בבא בתרא קנ"ג

במקצת הוא, צ"ל דמיירי במצוה מחמת מיתה, אבל בסתם, היכא שקנאו במקצת הרי הוא קנה מיד. וע' בלחם משנה שם שהעיר על דברי המ"מ, דכיון דאמר "במות", הרי אין לך מצוה מחמת מיתה גדול מזה, ולמה צריך גם לפרש דהוי מצוה מחמת מיתה, וע"ש מש"כ ליישב.

(ד) **ואפי' הכי לא איפרק מטיבעא- פי' הרשב"ם**, ומהא שמעי' דבין בחיים בין מחיים סימנא לחיים. ולכאור' מבואר מדבריו דמה דהקללה נתקיים הוא רק משום שלא הי' לו לפסוק כן, משום שאין ההלכה כמותו. וכ"כ הריטב"א, והוסיף ביאור בזה, וכ' "ומסתברא דמשום דהוה דאין לה שלא כדין דבקה בו קללתה... ששגגת חכם עולה זדון, דהו"ל למידק טפי".

(ה) **לא כתב בה שכ"מ, הוא אומר שכ"מ הייתי, והן אומרים בריא הייתי- כ' הריטב"א** דלכאור' מיירי בכ' כל נכסיו וגם הי' נעשה בקנין, דאם לא כ' כל נכסיו, א"כ אפי' אם הי' שכ"מ דינה כמתנת בריא, ואם לא הי' בה קנין, אז אפי' אם הי' בריא לא הי' מהני המתנה, ולמה הם טוענים דבריא הי', אע"כ דמיירי שנתן הכל, וע"י קנין. וכ' דכ"ז א"ש אליבא דשמואל דלעיל (קנב), אבל לרב שם, אם יש בה קנין אז אפי' אם הי' מתנת שכ"מ אם עמד אינו חוזר, וא"כ מהו השאלה במתני', הא ממ"נ אינו חוזר. ותי' דלרב צ"ל דמתני' במצוה מחמת מיתה הוא, ומיירי בין במתנה במקצת ובין בכולה [ומ"מ תלו אם הי' שכ"מ או לא בשעת נתינת המתנה] (וזה יהי' משמע כשי' הרמב"ן שהבאנו לעיל [קנ"ב], דלא נח' רב ושמואל במצוה מחמת מיתה, ואף רב מודה דלא אמרי' ארכבי' אתרי ריכשי בכה"ג, אבל הריטב"א עצמו שם חולק בזה, וס"ל דרב ס"ל ארכבי' אתרי ריכשי גם במצוה מחמת מיתה, וצ"ע). ועוד תי' הריטב"א דהי' כתוב בשטר סתם, אנו עדים יודעין שנתן פלוני נכסיו לפלוני, ולא הי' ברור בהשטר אם הי' מתנת בריא בקנין או אם הי' מתנת שכ"מ בלא קנין.

(א) **ההוא דקנו מיני' וכו'- פי' הרשב"ם**, דמיירי דכ' וזיכה וקנו מיני', ושוב רצה לחזור בו כשעמד מחליו, וע"ז אמר לו דכיון דלא הקנה כשאר מתנת שכ"מ, אלא שכתב וזיכה והקנה לו, א"כ ודאי לייפות את כחו עשה כ"כ, וממילא אינו יכול לחזור כשעמד. אולם ע' בריטב"א שפי' דמיירי שרק עשה קנין, ור' הונא ס"ל כרב רבי', דהיכא דעשה קנין עם המתנת שכ"מ דארכבה אתרי ריכשי, ולכן אינו יכול לחזור.

(ב) **ההיא מתנתא, וכו'- מבואר בהסוגיא**, דהשאלה הוא אם אמרי' דהעיקר הוא מה דאמר בחיים, ומה שאמר במות הוא רק לומר מעתה ועד עולם, או העיקר הוא מה שאמר במות, לומר דמתנת שכ"מ הוא, ומה שאמר בחיים הוא רק לסימן טוב בעלמא. והעיר הקהלות יעקב (מ"א, ד"ה ובאמת שלכאור') דלכאור' זה א"ש עם שי' הרמב"ם, דס"ל דהיכא דמקנה מעכשיו, אף אם הי' שכ"מ ומקנה כל נכסיו, דין הוא דהוי כמתנת בריא, כיון שמקנהו מעכשיו לא לאחר מיתה. אבל לשי' הנמוקי יוסף, דס"ל דאף אם אמר מעכשיו, הדין הוא דהוי מתנת שכ"מ, ואם עמד חזר בו, א"כ למה כאן אמרי' דאם היתה כוונתו מחיים דאם עמד לא חזר בו, הרי לכאור' בלא"ה הו"ל דין של מתנת שכ"מ, ואם עמד חוזר. ותי' דמבואר בנ"י במקו"א דאף דאם אמר מעכשיו הדין הוא דאם עמד יכול לחזור, מ"מ היכא דאמר בפירוש דרוצה שיהי' המתנה קיימת, אז הדין הוא דאם עמד דאינו יכול לחזור. וא"כ, י"ל דכיון דאמר בחיים ובמות, ואמרי' דבחי' דוקא והו"ל במות כאילו אמר מעתה ועד עולם, א"כ הו"ל כמו שאמר בפירוש שלא יהי' יכול לחזור.

(ג) **ההיא מתנתא, וכו'- פי' הרשב"ם** דהיינו מתנת שכ"מ במקצת. ולכאור' כוונתו לומר דאף במקצת מיירי, דהא בהמשך דברי הרשב"ם מבואר דדין זה בין בכולו ובין במקצת. וכן ע' ברמב"ם (זכיי' ח', י"ט), שכ' דדין זה הוא בין במתנת הכל ובין במקצת. וכ' המגיד משנה דמש"כ הרמב"ם דאף

דמעיקרא, ולא ניזיל בתר חזקה דהשתא. כן העיר הפני יהושע בקידושין (עט:), וכ' דהגמ' סובר עכשיו דמצטרפי החזקה ממון של השכיב מרע עם החזקה דהשתא שלו להיות תרתי במקום החזקה דמעיקרא שהי' בריא. וע' בשב שמעתתא (ג', י"א) שהביא מש"כ בשו"ת הר"ן דלא אמרי' שיש לו חזקה בריא במקום חזקת ממון, שהרי חזקת בריא הוא חזקה העשוי' להשתנות, שהרי החולי מצוי.

(ט) **הוא מוציא מידהין בלא ראי' - ביאר המאירי** (קידושין עט:) דמייירי דוקא בקרקע, דאמרי' דארעא בחזקת מרי קמא עומדת עד שיתברר שיצא מרשותו, אבל אם החזיקו במטלטלים, אז אין הנותן יכול להוציא מידם בלא ראי', דהא הם המוחזקים.

(י) **ולטומאה כמחלוקת, וכו' - ע' בקובץ שעורים** (תקנ"ט) שהק', מה ענין חזקה דהשתא לשאלה דטומאה, הרי בטומאה ידוע הוא מתי היו ימות החמה ומתי היו ימות הגשמים, והספק הי' מתי נכנס, ומה שייך חזקה דהשתא לומר דנכנס בזמן מסויים, וצ"ע.

(ו) **הוא אומר שכ"מ הייתי, וכו' - הק' הקובץ שעורים** (תקנ"ו), הרי מה שהשכיב מרע חוזר אם עומד, היינו משום אומדנא דלא שביק איניש נפשי' ויהיב לאחרני, וא"כ אמאי לא נימא דמזה גופא מוכח שהי' שכ"מ, דהא אנן סהדי דבריא אינו נותן כל נכסיו (ולפי הביאור לעיל דמייירי במצוה מחמת מיתה ובמתנה במקצת, לק"מ, וכמובן) [ואף דאם הי' ודאי בריא לא אמרי' כן, אלא מתנה גמורה היא, מ"מ כיון דבדרך כלל הבריא אינו עושה כן, למה לא אמרי' דע"כ הי' שכ"מ ולכן שפיר נתן כל נכסיו]. וכ' האילת השחר דאולי כל האומדנא דאין אדם נותן כל אשר לו ונותן לאחרני, היינו רק בשכיב מרע, ומשמע דס"ל דהסברא הוא דאם בריא הוא, יודע דאפשר לפרנס את עצמו, אבל זה לא שייך בשכיב מרע, דידוע דאף אם לא מת מחמת חולי זו, מ"מ יצטרך לבריות קודם שיהי' יכול לפרנס את עצמו, וא"כ ודאי לא יהיב כל דאית לי' על הצד שיתרפא.

(ז) **הרי מת והרי קברו מוכיח עליו - פי' הרשב"ם** דהיינו משום חזקה דהשתא, דכיון דעכשיו מת, יכולין לומר דמתוך אותו חולי מת [וצ"ע מה חזקה דהשתא הוא זה, דהא עכשיו ודאי מת, וגם יתכן דאנו יודעים מתי הוא מת, וכל השאלה הוא אם קודם שמת נתרפא מאותו החולי או לא, ובשלמא אם הי' מפרש דיש כאן חזקה דמעיקרא, דאנו יודעין דמעיקרא הי' חולה, ואין אנו יודעים אם נתרפא מאותו החולי, ולכן יש כאן חזקה דלא נשתנה המצב, הי' א"ש (אף דג"ז ק"ק, דהא רוב חולין לחיים, וא"כ י"ל דרובא וחזקה רובא עדיף, וע' לקמן בזה), אבל חזקה דהשתא כזה לכאור' ק' להבין, וצ"ע]. ולכאור' יש להק', האם מוציאים ממון מהמוחזק ע"י חזקה דהשתא. וע' בקובץ שעורים (תקנ"ז) שהביא מר' יונה דמשום חזקה דהשתא גרידא לא מפקינן ממוןא, אלא משום דאיכא תרתי, דגם חזקה דמעיקרא אי' שהי' שכ"מ, וע"ז הק' אביי דליכא חזקה דמעיקרא, שהרי רוב חולין לחיים, ולכן אין כאן אלא חזקה דהשתא, וחזקה דהשתא גרידא לא מהני להוציא ממון, אבל בעלמא מודה אביי דאזלי' בתר חזקה דהשתא.

(ח) **כמאן אזלא הא שמעתא דרבה, כר' נתן, וכו' -** לכאור' משמע דס"ל דגם ר' נתן ס"ל דחזקה דהשתא מהני להוציא ממון מחזקתו, ולכן אם שכ"מ הוא עכשיו, הרי יש כאן חזקה דהשתא לומר דגם מעיקרא הי' שכ"מ. אבל יש לעי', לכאור' בהא דר' נתן איכא ג"כ חזקה דמעיקרא דהי' בריא, וא"כ אפי' אם השתא הי' שכיב מרע, לכאור' הרי הוא כנגד חזקה